

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук,
Колеснікової Ірини Василівни
на дисертаційне дослідження Малярчук Тамари Юріївни
«Розвиток самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України
засобами комп'ютерних технологій»,
представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційної роботи

Актуальність та доцільність проблеми дослідження, обраної Малярчук Т. Ю., визначається загальнодержавною потребою в професійно компетентних фахівцях, здатних до діяльності в сучасному інформаційному суспільстві. Насьогодні в умовах інтеграції України до ЄС, НАТО, адаптації міжнародних стандартів військової підготовки та реформи системи освіти Збройних сил України, розвиток самоосвітньої компетентності офіцерів ЗСУ набуває особливо важливого значення. Використання засобів комп'ютерних технологій, дистанційного навчання в освітньому процесі сприяють отриманню доступу до широкої навчальної інформації з різних джерел. Разом з тим, недостатність у військовослужбовців досвіду здійснення ефективної самоосвітньої діяльності вимагає пошуку нових рішень у розв'язанні актуалізованої проблеми.

Варто відзначити, що дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти» (державний реєстраційний номер 0110U002274). Це підтверджує теоретичну та практичну значущість роботи.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертаційному дослідженні

Дисертанткою визначено змістову структуру самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України. Теоретично обґрунтовано та

розроблено модель розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій. Проаналізовано зміст та висвітлено ресурсні можливості використання комп'ютерних технологій у професійній підготовці військовослужбовців.

Нові факти, одержані здобувачем

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, необхідно вказати на наукову новизну одержаних результатів.

Розв'язання поставлених завдань дозволили отримати ряд нових результатів, які мають важливе теоретичне й практичне значення. У представленому дисертаційному дослідженні розроблено теоретичні й методичні засади розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій, удосконалено зміст, форми й методи розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів засобами комп'ютерних технологій. Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо сутності феномену «самоосвітня компетентність», її ролі та розвитку в професійній та повсякденній діяльності офіцерів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Вивчення джерельної бази (235 найменувань, з них 64 – іноземною мовою), проведене здобувачкою, дає підставити стверджувати, що вихідні дані дисертаційної роботи є ґрунтовними, базуються на аналітичному матеріалі й дають змогу виокремити істотні суперечності, на розв'язання яких було спрямовано дослідження. Дисертантка всебічно висвітлила педагогічні аспекти досліджуваної проблеми; методологічні підходи до змісту, форм, методів розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій. Здійснений авторкою категоріально-понятійний аналіз досліджуваної проблеми надав змогу визначити сутність базових понять дослідження.

Аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій дисертантки дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених автором результатів. Заслугує на увагу розробка структури дисертаційної роботи, яка зберігає логічну послідовність та комплексність викладення матеріалу.

Обраний авторкою комплекс методів дослідження дозволяє в повній мірі забезпечити достовірність та надійність наукових результатів роботи. Наукові факти та ідеї достатньо обґрунтовані застосуванням *теоретичних* методів: аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури та передового педагогічного досвіду, систематизація та логічне узагальнення – для теоретичного обґрунтування структури самоосвітньої компетентності офіцерів засобами комп'ютерних технологій; класифікація – з метою визначення критеріїв, показників і рівнів оцінювання сформованості самоосвітньої компетентності офіцерів засобами комп'ютерних технологій; *емпіричних*: анкетування, педагогічний експеримент – для визначення ефективності моделі розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів ЗСУ засобами комп'ютерних технологій; моделювання – з метою розроблення та наукового обґрунтування моделі розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів засобами комп'ютерних технологій; *статистичних* – методи математичної статистики, для кількісної та якісної обробки емпіричних даних. Вибір методів дослідження зумовлений визначеною метою й завданнями дослідження.

Експериментальні дані та результати їх опрацювання вказують на ефективність розробленої моделі розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій. Новизна й вірогідність загальних висновків дослідження підтверджуються результатами теоретичного та експериментального етапів дослідження, здійснених дисертанткою.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Здобувачка володіє теорією проблеми й методами її дослідження.

Практичне значення одержаних результатів

Результати дисертаційної роботи Малярчук Т. Ю. мають практичну значущість, яка полягає у поетапному впровадженні моделі розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій. Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова, Військового інституту телекомунікації та інформатизації імені героїв Крут, кафедри військової підготовки Національного авіаційного університету, кафедри військової підготовки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», військових частин А1789, А0563, А1476.

Важливим надбанням дисертантки є те, що матеріали дослідницької діяльності стали основою для розробки авторського дистанційного навчального курсу «Підготовка до самоосвітньої діяльності засобами комп'ютерних технологій».

Теоретичні положення, експериментальні дані, висновки можуть застосовуватись при плануванні та організації освітнього процесу у ВВНЗ та в закладах вищої освіти, а також у подальших дослідженнях проблем розвитку самоосвітньої компетентності фахівців різного профілю.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Структура роботи є логічною. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, яка корелює з темою та конкретизується у завданнях, об'єкт і предмет; розкрито наукову новизну й практичне значення роботи; наведено дані про особистий

внесок здобувача, апробацію результатів дослідження, публікації автора; подано відомості про структуру й обсяг дисертації. Структурні компоненти роботи вирізняються послідовністю та чіткою логікою викладу змісту, що засвідчує про сформованість у дисертантки дослідницьких умінь та наукової культури.

У першому розділі – «Теорія і практика розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій» – представлено результати теоретичного аналізу проблеми дослідження; здійснено аналіз базових понять дослідження; обґрунтовано теоретичні основи розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів засобами комп'ютерних технологій.

Відзначимо належний рівень категоріально-понятійного аналізу проблеми дослідження, що дозволило автору науково грамотно надати визначення понять «самоосвітня компетеність офіцерів Збройних сил України», «розвиток самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій» тощо.

Акцентуємо увагу, що структуру сучасних комп'ютерних технологій у межах дослідження подано як сукупності технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для розвитку вмінь і навичок самоосвітньої діяльності. Охарактеризовано види комп'ютерних технологій: веб-технології першого, другого та третього покоління. Визначено поняття електронне навчання, дистанційне навчання та мобільне навчання, їх відмінності та взаємозв'язок як форм організації освітнього процесу із застосування комп'ютерних технологій.

У другому розділі – «Розвиток самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій» – представлено змістову структуру самоосвітньої компетентності офіцерів; охарактеризовано критерії, показники оцінювання та рівні її сформованості; розроблено авторську модель реалізації визначеного процесу.

Дисертанткою обґрунтовано й визначено змістову структуру самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України, що представлено в сукупності кількох компонентів, а саме: мотиваційний, організаційний, процесуально-інформаційний, контрольно-рефлексивний, особистісний. *Мотиваційний* компонент передбачає наявність бажання, мотивації, самомотивації здійснювати самоосвітню діяльність, сформованість потреби в її систематичній реалізації, спрямованість на саморозвиток. *Організаційний* – визначається наявністю вміння планувати та організовувати самоосвітню діяльність; володіння якістю самоорганізації. Організаційний компонент є основою для чіткої побудови процесу розвитку самоосвітньої компетентності військовослужбовців. *Процесуально-інформаційний* компонент характеризується самокеруванням рухом від пізнавальної мети до результату самоосвітньої діяльності, функціональністю інформаційно-пошукових знань, умінь і навичок, їх самостійним вдосконаленням; здатністю й готовністю працювати з інформацією, використовувати інформаційні технології. *Контрольно-рефлексивний* включає вміння самоаналізу та самооцінки самоосвітньої діяльності, самоконтролю та саморегуляції в процесі розвитку самоосвітньої компетентності. *Особистісний* компонент забезпечує безпосередній вплив на формування та розвиток умінь і навичок усіх інших складових самоосвітньої компетентності офіцерів, оскільки поєднує в собі психологічні особливості, технічні вміння й навички, які впливають на ефективність досліджуваного процесу.

Розроблено авторську критеріально-показникову систему експериментальної роботи. Зазначимо, що дисертантка нестандартно підійшла до представлення моделі розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій, системно встановлюючи зв'язки між усіма елементами.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка моделі розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій» – представлено програму експериментальної

роботи; окреслено зміст та проаналізовано результати констатувального етапу; представлено реалізацію авторської моделі; проаналізовано та узагальнено інформацію щодо перевірки її ефективності.

За результатами дисертаційного дослідження автором запропоновано мобільний додаток «Advanced Distributed Learning», за допомогою якого здійснювалась реалізація поставлених завдань, що передбачало імплементацію дистанційного навчального курсу «Підготовка до самоосвітньої діяльності засобами комп'ютерних технологій», впровадження якого здійснювалося в ході індивідуальної та самостійної підготовки офіцерів ЗСУ. Його метою визначено розвиток самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій. Дистанційний навчальний курс передбачав застосування найбільш ефективних форм (вебінарів, майстер-класів, дискусій, онлайн тренінгів тощо), методів (методи «DMAIC», «Active Listening», «SMART», кейс-метод тощо) та засобів (автоматизовані системи управління освітнім процесом (електронні й мережеві журнали, електронні органайзери тощо), відеоролики, соціальні мережі, освітні форуми, блоги, тощо).

Експериментальні дані переконливо доводять, що реалізація моделі й методики розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій забезпечила підвищення рівня досліджуваної компетентності.

Загальні висновки логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, оформлені додатки, які можуть бути використані теоретиками і практиками. Дисертанткою правильно подано список використаних джерел, який оформлений згідно вимог.

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення. Структура дисертаційної роботи науково виважена та логічно вибудована.

Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Основні результати дослідження представлено в 28 публікаціях автора. З них – 5 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 8 статей – у зарубіжних науково-періодичних виданнях, 13 статей – у збірниках наукових праць та матеріалах конференцій, 2 навчально-методичних посібника.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті та обґрунтовані в рукописі дисертації Малярчук Т.Ю.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове й практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід звернути увагу на деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. У першому розділі, підрозділі 1.2 «Основні підходи до розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України» дисертанткою розглянуто проблему досліджуваного явища з позицій шести підходів: системного, андрагогічного, діяльнісного, суб'єктно-орієнтованого, технологічного та компетентнісного. Доцільно було б більш ґрунтовно розглянути реалізацію андрагогічного підходу, оскільки в контексті зазначеної проблеми він видається важливим та значимим, однак у дослідженні він висвітлений не достатньо широко (с. 71-72).

2. Нам імпонує те, що в підрозділі 1.3 здійснено порівняльний аналіз досвіду застосування комп'ютерних технологій у формуванні самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України та НАТО, проте доречно було б більш детально описати, яким чином було враховано вивчений закордонний досвід під час проведення дисертаційного дослідження (п. 3.2).

3. Не викликає заперечень звернення дисертантки до комп'ютерних технологій як ефективного засобу розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів ЗСУ. На нашу думку, цінність дисертаційного дослідження зросла б, якби в п.1.3 та п. 3.2 було вказано більшу кількість конкретних програмних застосунків, які використовувалися в освітньому процесі ЗВО для розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України.

4. У дисертаційному дослідженні здійснено глибокий аналіз результатів експериментальної роботи. Проте для кращого сприйняття інформації доречно було б графічно представити порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту (діаграми, графіки).

5. Варто було б у додатках подати більше практико-орієнтованого матеріалу, зокрема методичних розробок до впровадження сучасних методів, технологій та форм організації навчання, що застосовувалися автором у ході формувального етапу експериментальної роботи.

Загальний висновок

Аналіз дисертаційного дослідження, автореферату та опублікованих праць дає підстави зробити висновок про те, що дисертаційна робота Малярчук Т. Ю. на тему «Розвиток самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій» є актуальним, завершеним, цілісним, самостійним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне й практичне значення. У роботі отримано нові науково обгрунтовані результати, які дали змогу автору здійснити комплексне вирішення актуального наукового завдання, що полягає в науковому обгрунтуванні, розробці та реалізації теоретичних та методичних основ розвитку самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами комп'ютерних технологій.

Враховуючи актуальність, новизну, значущість результатів дослідження для педагогічної науки й практики, дисертаційна робота «Розвиток самоосвітньої компетентності офіцерів Збройних сил України засобами

комп'ютерних технологій» заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам пп. 9, 10, 12–14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07. 2013 р. зі змінами та доповненнями згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., №1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., а її автор – Малярчук Тамара Юріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший викладач
кафедри методики викладання
навчальних предметів

КЗ «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради

І. В. Колеснікова

Підпис Колеснікової І.В. засвідчую

В. С. Фабриціус